

Co-funded by
the European Union

Projekt: 101049100: Zaščita žensk, ki so preživele nasilje na podlagi spola – odziv na izzive pandemije - BREZ TVEGANJA

2.2. POROČILO – SLOVENIJA

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

Vsebina

UVOD.....	3
DEJAVNIKI OCENE OGROŽENOSTI	4
MEDNARODNI OKVIR	7
3.1. ZDRUŽENI NARODI	7
3.2. SVET EVROPE	9
3.3. RAVEN EU	14
SLOVENSKI NACIONALNI OKVIR	19
4.1 NASILJE NAD ŽENSKAMI V SLOVENIJI.....	21
4.2 OBSTOJEČI ZAKONODAJNI OKVIR IN UPORABA OCENE TVEGANJA V PRIMERIH NASILJA NAD ŽENSKAMI.....	23
REZULTATI ANKETE O IZKUŠNJAH ŽENSK, KI SO PREŽIVELE NASILJE, Z DELOM INSTITUCIJ IN NVO V ČASU PANDEMIJE COVID-19.....	25
ZAKLJUČEK	30

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

UVOD

Raziskava je bila narejena v okviru projekta "Zaščita žrtev nasilja na podlagi spola – odgovor na izzive pandemije (BREZ TVEGANJA)", ki ga financira program Evropske komisije za državljane, enakost, pravice in vrednote (CERV) in se izvaja od 15. aprila 2022. do 14. 4. 2023. Projekt izvajamo v partnerstvu z organizacijami iz štirih drugih držav: Union of Women Associations of Heraklion - UWAH (Grčija), Društvo za nenasilno komunikacijo - DNK (Slovenija), Fenestra (Slovaška) in Women for Women - Združenje Skupaj proti nasilju - NANE (Madžarska). Namen projekta je preučiti povečane stopnje tveganja za ženske, ki so preživele nasilje v kontekstu pandemije COVID-19 in tako prispevati k boljši zaščiti žensk pred nasiljem na podlagi spola (GBV). Poleg raziskave bo del projekta tudi razvoj protokola in metodologije za oceno ogroženosti za zagotavljanje kontinuirane pomoči ženskam, ki so med pandemijo preživele nasilje. Učinkovitost izvajaalk_cev v organizacijah, ki nudijo podporo ženskam, ki so preživele nasilje, bo dodatno izboljšana z udeležbo na usposabljanjih o metodologiji ocene ogroženosti, ki jih bodo izvajale članice partnerskih organizacij v svojih državah. Prav tako bodo v vseh državah, vključenih v projekt, potekale kampanje za ozaveščanje javnosti z namenom spodbujanja ničelne tolerance do nasilja nad ženskami na podlagi spola in informiranja žensk o pomoči, ki je na voljo.

Cilj te raziskave je odkriti mednarodne standarde in obveznosti glede ocene ogroženosti v primerih nasilja nad ženskami ter ugotoviti, na kakšen način jih naša država izpolnjuje. Končni cilj je oblikovati priporočila o najučinkovitejših načinih uporabe ocene ogroženosti v primerih nasilja nad ženskami.

V prvem delu dokumenta razlagamo izraze, uporabljene v raziskavah, kot so ocena ogroženosti, varnostni načrt in orodja za oceno ogroženosti.

V drugem delu se osredotočamo na analizo mednarodnih standardov in obveznosti, ki jih ima naša država glede ocene ogroženosti v primerih nasilja nad ženskami in s tem povezanih relevantnih mednarodnih dokumentih, ki oceno ogroženosti izpostavljajo kot enega od pomembnih elementov preprečevanja nasilja in zaščite žensk. Dokumenti, ki smo jih analizirali, so: *IV. Splošna priporočila, ki jih je sprejel Odbor za odpravo diskriminacije žensk, najsta seja (1992) - Splošno priporočilo št. 19: Nasilje nad ženskami; Priporočilo Sveta Evrope Rec(2002)5 Odbora ministrov državam članicam, Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija) in obrazložitev poročilo; Izjava Odbora pogodbenic Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija) o izvajanju konvencije med pandemijo COVID-19 in Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov o pravicah, podpori in zaščiti žrtev kaznivih dejanj ter nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ.*

V tretjem delu dokumenta se osredotočamo na nacionalni pravni okvir in izvajanje obstoječih norm v zvezi z oceno ogroženosti in varnostnim načrtom, ki jih izvajajo institucije. V tem delu analiziramo usklajenost našega nacionalnega pravnega okvirja z mednarodnimi standardi in obveznostmi ter kako institucije izvajajo oceno ogroženosti pri svojem delu z ženskami, ki so preživele nasilje na podlagi spola.

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Sledi sklop, v katerem predstavljamo najpomembnejše izsledke raziskav o izkušnjah žensk, ki so preživele nasilje, z institucijami in nevladnimi organizacijami pred in med pandemijo. Na koncu podajamo zaključke in priporočila, ki temeljijo na naših raziskavah.

DEJAVNIKI OCENE OGROŽENOSTI

V tem dokumentu se osredotočamo na problematiko ocene ogroženosti in obvladovanja tveganja v primerih nasilja nad ženskami. Izrazi, ki jih uporabljamo, so opredeljeni v gradivu WAVE Protect II Capacity Building in RISK Assessment and Safety Management to Protect High RISK Victims. Osredotočenost na tveganje v primerih nasilja nad ženskami je zelo pomembna, saj lahko pomaga prepoznati ženske, ki so ogrožene zaradi ponovitve nasilja, resnih poškodb ali smrti in primere, ko se nasilje stopnjuje¹.

Ocena ogroženosti (RA) je izračun verjetnosti, da bo prišlo do nasilja ali ogrožajočega vedenja. Vključuje oceno pogostosti ogrožajočega vedenja ali nasilja, njegovega verjetnega vpliva in koga bo prizadel.

Osredotočenost na visoko ogroženost pomeni večjo koordinacijo in višjo raven storitev, ki jih potrebujejo visoko ogrožene žrtve in zagotavlja lažjo prilagoditev storitve s potrebami posamezne žrtve in tveganjem, ki mu je izpostavljena. Upoštevano je, da je se ogroženost posamezne žrtve lahko ob spremembi okoliščin spreminja. Nizka stopnja ogroženosti se lahko spremeni v visoko stopnjo, kar zahteva drugačen pristop.

Prednosti ocene ogroženosti:

- skupna podlaga za razumevanje položaja žrtve,
- podlaga za ustreznejše odzive na posamezno situacijo žrtve,
- boljša usklajenost varnostnih načrtov s stopnjo in naravo ogroženosti,
- omogoča usklajene odzive različnih organizacij v kompleksnih primerih,
- žrtvi lahko pomaga pri prepoznavanju lastne ogroženosti.

Različna orodja za oceno ogroženosti in razumevanje ključnih dejavnikov tveganja za nasilje v družini predstavljajo osnovo za pripravo varnostnega načrta za zmanjšanje ogroženosti žrtve.

Glede na gradivo, ki so ga pripravili v organizaciji WAVE o oceni ogroženosti in varnosti v PROTECT II, obstaja 5 kategorij tveganja za nasilje v družini:

1. Zgodovina nasilja.
 2. Žrtvino zaznavanje ogroženosti.
 3. Oteževalni dejavniki.
 4. Oblike in vzorci nasilja.
 5. Dejavniki tveganja, povezani s povzročiteljevim vedenjem.
- Zgodovina nasilja:
 - Predhodno nasilje nad ženskami in nasilje v družini.
 - Nasilje nad otroki in drugimi družinskimi člani.

¹ http://files.wave-network.org/trainingmanuals/PROTECTII_Risk_Assessment_and_Safety_2012_English.pdf

- Splošno nasilno vedenje.
- Kršitev zaščitnih ukrepov in odredb.

- Oblike in vzorci nasilja
 - Stopnja in pogostost nasilnih dejanj.
 - Uporaba groženj ali orožja.
 - Nadzor vedenja in izolacija.
 - Zalezovanje.
 - Spolno nasilje.
 - Grožnje s smrtjo in s poškodovanjem.
 - Davljenje in poskusi zadušitve.

- Dejavniki tveganja, povezani z vedenjem povzročitelja
 - Težave, povezane z uživanjem alkohola in drog.
 - Posesivnost, ekstremno ljubosumje in druge oblike škodljivega vedenja.
 - Težave, povezane s slabim duševnim zdravjem, vključno z grožnjami in poskusi samomora.
 - Ekonomski stres (sprememba finančnega stanja povzročitelja).

- Žrtvino zaznavanje ogroženosti:
 - Strah za lastno življenje in življenje drugih.

- Oteževalni dejavniki:
 - Ločitev.
 - Stiki z otrokom.
 - Otrok, ki živi v družini in ni biološki otrok obeh partnerjev.
 - Nasilje med nosečnostjo (cca. 30% nasilja se začne v nosečnosti).

Kontrolni seznam OCENE OGROŽENOSTI je orodje za sistematično preverjanje dejavnikov tveganja v primerih nasilja v družini. Najučinkovitejši je takrat, ko vključuje tudi žrtvino oceno lastne ogroženosti in je izpolnjen po strokovni presoji.

Ključna načela ocene ogroženosti:

- Oceno ogroženosti je potrebno opraviti skupaj z žrtvijo.
- Oceno ogroženosti žrtve je treba jemati resno, vendar ne pozabite, da lahko žrtve podcenjujejo oz. minimalizirajo svoj položaj.
- Ocena ogroženosti sama po sebi ne bo izboljšala položaja in varnosti žrtve, slediti morata še varnostni načrt in spremljanje dogajanja.
- Potrebno je sistematično in redno spremljanje in prilagajanje ocene ogroženosti.

PRIMERI OBSTOJEČIH ORODIJ ZA OCENJEVANJE OGROŽENOSTI:

1. Ocena nevarnosti (DA)² – gre za 20 vprašanj o dejavnih tveganja, na katere se odgovarja z da ali ne. Na podlagi odgovorov se določi ena od štirih stopenj ogroženosti. Pregled preteklega leta z dnevnikom za zapise oblik in pogostosti nasilja v družini. Izvaja se kot pogovor z žrtvijo, ki ga običajno opravi žrtvina zagovornica ali zagovornik. Izpolnjevanje dnevnika. Uporaba: ocenjevanje ogroženosti zaradi izjemne nevarnosti in smrtonosnega nasilja. Oceno se uporabi za informiranje žrtve, ozaveščanje, načrtovanje varnosti in nudenje podpornih storitev.

2. Kratka ocena tveganja za Urgenco – skrajšana verzija DA, ki je sestavljena iz 5 vprašanj. Pozitiven odgovor na katera koli tri vprašanja predstavlja 83-odstotno verjetnost za visoko tveganje hudega napada. Ta razgovor z žrtvijo opravi zdravstveni delavec na oddelku nujne medicinske pomoči. To je instrument, razvit za oddelke nujne medicinske pomoči, za prepoznavanje žrtev z največjim tveganjem za hude poškodbe ali morebitne smrtonosne napade.

3. Kontrolni seznam CAADA DASH³ (CAADA – Usklajeni ukrepi proti nasilju v družini; DASH – Zloraba v družini, zalezovanje in nadlegovanje ter nasilje na podlagi časti) – vključuje 24 vprašanj o dejavnih tveganja – 10 pritrdilnih odgovorov predstavlja visoko ogroženost, medtem ko bi običajno 14 ali več pritrdilnih odgovorov izpolnjevalo pogoje za napotitev po merilih MARAC (Multi Agency Risk Assessment Conference). Izvaja se kot pogovor z žrtvijo, ki ga vodi kateri koli strokovnjak_inja, ki zazna nasilje v družini. Uporablja se za pomoč tistim strokovnjakom_injam, ki imajo prvi stik z žrtvijo, da lažje prepoznajo primere nasilja v družini, zalezovanje, nadlegovanje ter nasilje iz časti, kjer obstaja visoka ogroženost; da se določi, katere primere je treba napotiti na MARAC in kakšna druga podpora bi lahko bila potrebna.

Načrtovanje varnosti – poudarjanje korakov, ki jih lahko žrtev nasilja sprejme za izboljšanje svoje varnosti.

Kontrolni seznam ni ocena ogroženosti. Ocena ogroženosti je še vedno v veliki meri odvisna od znanja in izkušenj izvajalke_ca, ki na podlagi informacij sprejme pravo odločitev.

Strokovna presoja:

- Temelji na znanju in raziskavah o najbolj natančnih in uporabnih dejavnih tveganja.
- Temelji na dobrih tehnikah intervjuvanja in zbiranja informacij.
- Temelji na vodenju in usposabljanju.

Presoja ni strokovna, če se opira na:

- Predsodke.
- Stereotipe.
- Lažna prepričanja.
- Netočno znanje ali nepreverjene informacije.

²<https://www.dangerassessment.org/uploads/pdf/DAEnglish2010.pdf>

³<https://www.safershetland.com/assets/files/RIC%20Without%20Guidance.pdf>

MEDNARODNI OKVIR

Ocena ogroženosti je v mednarodnih dokumentih prepoznana kot pomemben faktor zaščite pred nasiljem. V tem delu predstavljamo dokumente, ki obravnavajo problematiko nasilja nad ženskami in predpisujejo potrebne ukrepe na področju varnosti in zaščite pred sekundarno viktimizacijo žensk in njihovih otrok, ki so preživeli nasilje na podlagi spola.

3.1. ZDRUŽENI NARODI

Na ravni Združenih narodov je zelo pomemben dokument *Konvencija o odpravi diskriminacije žensk CEDAW* in z njo povezani dokumenti. Dokument, ki posebej obravnava problematiko nasilja nad ženskami, je *Splošno priporočilo št. 19: Nasilje nad ženskami*. V tem dokumentu je na več mestih omenjena varnost in zaščita žensk.

Odbor za odpravo diskriminacije žensk, Splošno priporočilo št. 19: nasilje nad ženskami⁴

Posebna priporočila

24. Glede na pripombe Odbor za odpravo diskriminacije žensk priporoča:

- (a) Države pogodbenice morajo sprejeti ustrezne in učinkovite ukrepe za premagovanje vseh oblik nasilja na podlagi spola, ne glede na to, ali gre za javno ali zasebno dejanje;
- (b) Države pogodbenice morajo zagotoviti, da zakoni na področju nasilja in zlorabe v družini, spolnega nasilja in vseh vrst nasilja na podlagi spola, nudijo ustrezno zaščito vsem ženskam ter spoštujejo njihovo integriteto in dostojanstvo. Za žrtve je potrebno zagotoviti ustrezne programe za zaščito in podporo. Usposabljanje, ki upošteva vidik spola, za pravosodne uslužbenke in uslužbenke organov kazenskega pregona ter druge javne uslužbenke, je bistveno za učinkovito izvajanje konvencije;
- (c) Države pogodbenice morajo spodbujati zbiranje statističnih podatkov in raziskav o obsegu, vzrokih in posledicah nasilja ter o učinkovitosti ukrepov za preprečevanje in spopadanje z nasiljem;
- (...)
- (r) Ukrepi, ki so potrebni za premagovanje nasilja v družini, morajo vključevati: kazenske sankcije, kadar so potrebne, in civilna pravna sredstva v primeru nasilja v družini;

Zakonodajo za odpravo obrambe časti, povezane z napadom ali umorom ženske družinske članice; Storitve za zagotavljanje varnosti in zaščite žrtev družinskega nasilja, vključno z zatočišči (varnimi hišami, kriznimi centri, ...), svetovanjem in rehabilitacijskimi programi;

⁴ <https://www.oursplatform.org/wp-content/uploads/CEDAW-Committee-General-Recommendation-19-Violence-against-Women.pdf>

Gre za enega prvih mednarodnih dokumentov, ki obravnava problematiko nasilja nad ženskami. Države, ki ga ratificirajo, morajo poročati o izvajanju na nacionalni ravni. Ta dokument od držav pogodbenic zahteva, da posebno pozornost namenijo zaščiti žensk pred nasiljem. Poudarja posebne zaščitne in podporne storitve za žrtve ter pomen ustrezno usposobljenih strokovnjakov_inj, ki nudijo podporo žrtvam nasilja. Raziskovanje vzrokov in posledic nasilja je prav tako pomemben element procesa in predstavlja pomemben člen v verigi reševanja problematike nasilja nad ženskami. S proučevanjem problematike lahko ustvarimo kakovostna orodja, ki bodo vodila v preprečevanje nasilja nad ženskami. Eno od teh pomembnih orodij je orodje za oceno ogroženosti.

Splošno priporočilo št. 35 h Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW) o nasilju nad ženskami na podlagi spola;⁵

Posodablja splošno priporočilo št. 19, ki ga je leta 2017 sprejel odbor CEDAW. Dopolnjuje in posodablja smernice državam pogodbenicam iz splošnega priporočila št. 19 in jih je treba brati v povezavi z njimi. V priporočilu se uporablja izraz »nasilje nad ženskami na podlagi spola«, ki je natančnejši, saj jasno pokaže na vzroke za nasilje in posledice, ki ga ima nasilje nad ženskami, hkrati pa »še dodatno utrjuje razumevanje nasilja kot družbenega problema in ne kot problema posameznice, zaradi česar so potrebni sistemski odzivi, ki presegajo posamične dogodke nasilja, povzročitelje in žrtve/preživele«.

Splošno priporočilo št. 35 upošteva napredek, ki je bil dosežen v številnih državah na področju boja proti nasilju nad ženskami na podlagi spola. Hkrati ugotavlja, da »kljub temu napredku nasilje nad ženskami na podlagi spola, ne glede na to, ali ga zagrešijo državni organi, medvladne organizacije ali nevladni akterji, vključno s posamezniki in oboroženimi skupinami, še vedno vztraja v vseh državah in pogosto ostaja nekaznovano.

Priporočilo tudi ponovno poudarja potrebo po obravnavanju nasilja nad ženskami na podlagi spola kot kršitev človekovih pravic, saj navaja, da je »pravica žensk do življenja brez nasilja na podlagi spola neločljiva in soodvisna od drugih človekovih pravic, vključno s pravico do življenja, zdravja, svobode in osebne varnosti, enakosti in enake zaščite v družini, zaščite pred mučenjem, okrutnim, nečloveškim ali ponižujočim ravnanjem ter svobodo izražanja, gibanja, sodelovanja, zbiranja in združevanja«.

V členu IV. *Priporočila* so izpostavljena ključna področja boja proti nasilju nad ženskami na podlagi spola – splošni zakonodajni ukrepi, preprečevanje, varstvo ter pregon in kaznovanje. Na področju splošnih zakonodajnih ukrepov Odbor državam pogodbenicam priporoča, da »zagotovijo, da vsi pravni sistemi, vključno s pluralnimi pravnimi sistemi, ščitijo žrtve/preživele žrtve nasilja nad ženskami na podlagi spola in jim zagotovijo dostop do pravnega varstva in učinkovitih pravnih sredstev ...«

Na področju preventive se državam pogodbenicam priporoča, da »zagotovijo obvezno, periodično in učinkovito krepitev zmogljivosti, izobraževanje in usposabljanje za člane sodstva, odvetnike_ice in uslužbenke_ke kazenskega pregona, vključno s forenzičnim medicinskim osebjem, zakonodajalci in zdravstvenimi delavci (...), da se opremijo za ustrezno preprečevanje in obravnavanje nasilja nad ženskami na podlagi spola.«

⁵ https://digitallibrary.un.org/record/1305057/files/CEDAW_C_GC_35-EN.pdf?ln=en

Co-funded by
the European Union

Takšno usposabljanje je predpogoj za učinkovito zaščito, ki temelji na najnovejšem znanju in najboljši praksi o nasilju nad ženskami na podlagi spola, vključno z nasiljem v intimnopartnerskem odnosu, dinamiki nadzora in neenakomerni razporeditvi moči med spoloma.

Priporočila na področju zaščite izrecno določajo, da morajo države pogodbenice izvajati več proaktivnih ukrepov, kot je »zagotavljanje ustreznih in dostopnih zaščitnih mehanizmov za preprečevanje nadaljnjega ali morebitnega nasilja, brez predpogoja, da žrtve/preživele sprožijo pravne postopke, vključno z odstranitvijo komunikacijskih ovir za žrtve s posebnimi potrebami.«

Mehanizmi morajo vključevati takojšnjo oceno ogroženosti in zaščito, ki vključuje široko paleto učinkovitih ukrepov ter, kjer je to primerno, izrek zaščitnih ukrepov in spremljanje sklepov o izselitvi in prepovedi približevanja, vključno z ustreznimi sankcijami za neupoštevane. Zaščitni ukrepi ne smejo finančno, birokratsko ali kako drugače bremeniti žensk, žrtev nasilja. Pravice ali zahtevke povzročiteljev ali domnevnih povzročiteljev med sodnimi postopki in po njih, vključno v zvezi z lastnino, zasebnostjo, skrbništvom nad otroki, dostopom in stiki, je treba obravnavati v luči zaščite človekovih pravic žensk in otrok do življenja ter fizične, spolne in psihološke integritete ter slediti največji koristi otroka.«

3.2. SVET EVROPE

Priporočilo Rec (2002)5 Odbora ministrov državam članicam

Odbor ministrov Sveta Evrope je 30. aprila 2002 sprejel priporočilo Rec (2002)5⁶ državam članicam o zaščiti žensk pred nasiljem. Priporočilo se sklicuje na prejšnje mednarodne dokumente in dokumente EU, ki se nanašajo na nasilje nad ženskami. Čeprav dokument neposredno ne obravnava ocene ogroženosti, pa vključuje več točk, ki se na njo nanašajo.

Priporočila pripravijo institucionalnih akcijskih načrtov (IV): države članice naj spodbujajo »vse ustrezne institucije, ki se ukvarjajo z nasiljem nad ženskami (policija, zdravstvene in socialne organizacije), da pripravijo srednjeročne in dolgoročne usklajene akcijske načrte, ki zagotavljajo dejavnosti za preprečevanje nasilja in zaščito žrtev.« V prilogi so navedena številna priporočila, ki sledijo načelu varnosti žrtev, poseben poudarek pa je na izobraževanju strokovnjakov in strokovnjakinj.

3. Države članice naj uvedejo, razvijajo in/ali po potrebi izboljšajo nacionalne politike proti nasilju, ki vključujejo:

- a) Največjo varnost in zaščito žrtev.
- b) Krepitve moči žensk, žrtev nasilja, z optimalno podporo in strukturami pomoči, ki preprečujejo sekundarno viktimizacijo.
(...)
- e) Zagotoviti ustrezno usposabljanje za vse strokovnjake_nje, ki se srečujejo z nasiljem nad ženskami.
(...)

⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2612

8. V osnovne programe usposabljanja pripadnikov_ic policije, pravosodja, zdravstva in socialnega varstva vključiti elemente obravnave nasilja v družini, kakor tudi vseh drugih oblik nasilja nad ženskami.

9. V programe poklicnega usposabljanja navedenega osebja vključiti informacije in usposabljanje za odkrivanje in obvladovanje kriznih situacij ter izboljšanje stika z žrtvami ter veččin poslušanja in svetovanja.

10. Spodbujanje sodelovanja navedenega osebja v specializiranih programih usposabljanja z vključitvijo slednjih v sistem nagrajevanja.

11. Spodbujanje vključevanja tematike o nasilju nad ženskami v usposabljanje sodnikov in sodnic.

12. Spodbujanje strokovnjakov in strokovnjakinj, kot so terapevti_ke, da razvijajo strategije za ukrepanje proti spolnim zlorabam, ki bi jih lahko zagrešile osebe na položajih moči.

Nadaljnje točke Dodatka obravnavajo posebna področja, na katerih bi lahko države članice izboljšale boj proti nasilju nad ženskami in vsebujejo elemente ocene tveganja. Med sodnimi postopki je priporočljivo, da se »v vseh fazah postopka upošteva fizično in psihično stanje žrtve ter se ji omogoči zdravstveno in psihološko pomoč.«

Na področju pomoči in zaščite žrtev (sprejem, obravnava in svetovanje) priporočila razpravljajo, kako naj organi pregona obravnavajo žrtve nasilja, da bi preprečili sekundarno (re)viktimizacijo. Razpravlja se tudi o potrebah otrok.

Države članice naj:

29. Zagotovijo, da policija in drugi organi kazenskega pregona sprejmejo, obravnavajo in svetujejo žrtvam na ustrezen način, ki temelji na spoštovanju človeka in dostojanstva, ter obravnavajo pritožbe zaupno. Žrtve naj nemudoma zasliši posebej usposobljeno osebje v prostorih, ki so namenjeni vzpostavitvi zaupnega odnosa med žrtvijo in policistom_ko ter zagotovijo, kolikor je to mogoče, da imajo žrtve nasilja možnost zaslišanja s strani uradne osebe ženskega spola/policistke, če tako želijo.

30. V ta namen sprejmejo ukrepe za povečanje števila policistk na vseh ravneh odgovornosti.
(...)

33. Sprejmejo vse potrebne ukrepe za preprečitev kakršnekoli sekundarne viktimizacije ali kakršnegakoli spolno neobčutljivega ravnanja s strani policije, zdravstvenega in socialnega osebja, odgovornega za pomoč, ter sodnega osebja.

Če povzamemo, priporočilo Rec(2002)5 Odbora ministrov spodbuja države članice, naj pri preprečevanju nasilja in podpori žrtvam dajo prednost varnosti žensk, predvsem s strokovnim

usposabljanjem in občutljivimi pravnimi postopki. Ne obravnava posebej ocene tveganja, vendar institucijam priporoča pripravo usklajenih akcijskih načrtov.

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija)⁷

Istanbulsko konvencijo je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope 7. aprila 2011. Za podpis je bila pripravljena 11. maja 2011 na 121. zasedanju Odbora ministrov v Istanbulu. Po 10. ratifikaciji s strani Andore 22. aprila 2014, je stopila v veljavo s 1. avgustom 2014. Slovenija je konvencijo podpisala leta 2011 in jo ratificirala februarja 2015.

Istanbulska konvencija opredeljuje oceno tveganja in obvladovanje tveganja v 51. členu.

51. člen – Ocena tveganja in obvladovanje tveganja

1. Pogodbenice sprejmejo potrebne zakonodajne ali druge ukrepe, da vsi ustrezni organi izdelajo oceno tveganja smrtnosti, resnosti razmer in nevarnosti večkratnega nasilja, da se obvladuje tveganje in, če je to potrebno, zagotovi usklajeno zagotavljanje varnosti in podpore.
2. Pogodbenice sprejmejo potrebne zakonodajne ali druge ukrepe, da zagotovijo, da ocena iz 1 odstavka v vseh fazah preiskave in uporabe zaščitnih ukrepov ustrezno upošteva dejstvo, da storilci nasilnih dejanj, ki jih zajema področje uporabe te konvencije, posedujejo ali imajo dostop do strelnega orožja.

51. člen določa, da so države članice obvezane, da sprejmejo potrebne zakonodajne in druge ukrepe, ki bodo omogočili oceno tveganja umrljivosti, resnosti položaja in tveganja ponovnega nasilja kot predpogoj za sprejetje ukrepov za zaščito žensk pred nasiljem. Ta člen v prvem odstavku opredeljuje korake, ki jih je treba sprejeti za zaščito žensk pred hudim nasiljem, ki ima lahko usodne posledice. Ti koraki so:

- Zakonodajni in drugi ukrepi, ki bodo zagotovili izvedbo ocene tveganja za vsako posamezno prijavo nasilja z uporabo orodja za oceno tveganja. Orodje za oceno tveganja je treba oblikovati in izvajati kot standardni postopek v primerih nasilja nad ženskami in nasilja v družini.
- Po opravljeni oceni tveganja je potrebno izvesti obvladovanje tveganja in zagotoviti zaščito in podporo ženskam, ki so preživele nasilje in nasilje končati z ustrežno obravnavo in kaznovanjem povzročitelja nasilja.
- Tretji element je sodelovanje vseh deležnikov v procesu boja proti nasilju nad ženskami v vsakem posameznem primeru. Izmenjava informacij med vsemi deležniki, vpletenimi v vsak posamezen primer nasilja nad ženskami, mora biti usklajena in sodelovanje standardizirano.

V drugem odstavku je poseben poudarek na posesti ali dostopu do orožja s strani povzročitelja nasilja. Posest ali dostop do orožja s strani povzročitelja nasilja je še posebej prepoznan kot

⁷ <https://rm.coe.int/168008482e>

Co-funded by
the European Union

pomemben element tveganja, pojasnjen v 1. odstavku, ki mora biti vključen v vse faze preiskave in uporabe zaščitnih ukrepov.

Vsebina 51. člena je dodatno pojasnjena v Obrazložitevem poročilu h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, ki podaja razlago vprašanj v zvezi z varnostjo žrtev ter obveznosti in vloge vključenih deležnikov.

Obrazložitevno poročilo h Konvenciji Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini⁸

51. člen – Ocena tveganja in obvladovanje tveganja

260. Skrb za varnost žrtve mora biti v središču vsakega posredovanja v primerih vseh oblik nasilja, ki jih zajema področje uporabe te Konvencije. Ta člen zato poudarja obveznost zagotoviti, da vsi ustrezni organi, ne omejeno samo na policijo, učinkovito ocenijo in oblikujejo načrt za obvladovanje varnostnih tveganj, s katerimi se sooča določena žrtev, za vsak primer posebej, v skladu s standardiziranim postopkom in z medsebojnim delovanjem in usklajevanjem.

Številni povzročitelji svojim žrtvam grozijo s hudim nasiljem, vključno s smrtjo, in so svoje žrtve v preteklosti izpostavili resnemu nasilju. Zato je bistveno, da vsaka ocena tveganja in obvladovanje tveganja upoštevatata verjetnost ponavljajočega se nasilja, zlasti smrtonosnega nasilja, in ustrezno ocenita resnost situacije.

261. Namen te določbe je zagotoviti vzpostavitev učinkovite mreže strokovnjakov različnih področij za zaščito žrtev z visokim tveganjem. Oceno tveganja je zato treba izvesti z namenom obvladovanja ugotovljenega tveganja z oblikovanjem varnostnega načrta za žrtve, da se zagotovita usklajena varnost in podpora.

262. Vsekakor je pomembno zagotoviti, da vsi ukrepi, sprejeti za oceno in obvladovanje tveganja nadaljnega nasilja, omogočajo spoštovanje pravic obtoženca v vsakem trenutku. Hkrati je izrednega pomena, da takšni ukrepi ne poslabšajo škode, ki jo utrpijo žrtve, in da preiskave in sodni postopki ne povzročijo sekundarne viktimizacije.

263. 2. paragraf razširi obveznost zagotavljanja, da ocena tveganja iz prvega odstavka tega člena ustrezno upošteva zanesljive podatke o posesti strelnega orožja pri povzročiteljih. Posedovanje strelnega orožja s strani povzročiteljev ni le močno sredstvo za izvajanje nadzora nad žrtvami, ampak tudi povečuje tveganje za umor. To še posebej velja v pokonfliktnih razmerah ali v državah s tradicijo lastništva strelnega orožja, kar lahko povzročiteljem omogoči večji dostop do orožja. Zelo resni primeri nasilja nad ženskami in nasilja v družini pa so storjeni z uporabo strelnega orožja tudi v vseh drugih državah. Iz tega razloga se je pripravljavcem zdelo bistveno, da se pogodbenicam naloži obveznost, da zagotovijo, da mora vsaka ocena tveganja, s katerim se sooča žrtev, v vseh fazah preiskave in uporabe zaščitnih ukrepov, sistematično upoštevati, ali povzročitelj legalno ali nelegalno poseduje strelno orožje ali ima dostop do njega, da bi zagotovili varnost žrtev. Pogodbenice lahko na primer pri izdaji nujnih odredb o prepovedi približevanja ali odredb o zaščiti ter ob izreku kazni po kazenskih obsodbah za katero koli od oblik nasilja, ki jih zajema področje uporabe te konvencije, v okviru svojih domačih pravnih sistemov sprejmejo takšne ukrepe,

⁸ <https://rm.coe.int/1680a48903>

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

kot so potrebni za takojšnjo zaplembo strelnega orožja in streliva. Poleg tega se pogodbenice spodbuja, da v največji možni meri upoštevajo posedovanje ali dostop do takega orožja, da bi zajeli vse orožje, ki bi se lahko uporabilo v resnih primerih nasilja, zlasti bojne nože.

51. člen varnost žrtev postavlja na prvo mesto pri vsaki intervenciji. Vsi ustrezni organi bi morali učinkovito ovrednotiti in oblikovati načrt za obvladovanje varnostnih tveganj, s katerimi se sooča vsaka žrtev, in to za vsak primer posebej. Zelo pomembno je poudariti, da ta obveznost ni omejena samo na policijo. V te procese bi morali biti vključeni vsi drugi relevantni deležniki.

Sodelovanje med vsemi deležniki je prepoznano kot pomemben dejavnik učinkovitega obvladovanja tveganja in načrtovanja varnosti žrtev. Namen te določbe je zagotoviti vzpostavitev učinkovite multidisciplinarnе mreže strokovnjakov_inj za zaščito visokorizičnih žrtev. Razvoj in standardizirana uporaba orodja za ocenjevanje tveganj mora biti predpogoj za učinkovito obvladovanje situacije. Oceno tveganja je treba izvesti z namenom obvladovanja ugotovljenega tveganja z razvojem varnostnega načrta za vsako žrtev, da se po potrebi zagotovi usklajeno zagotavljanje varnosti in podpore. V ta namen oceno tveganja potrebno razviti in izvajati kot standardiziran postopek v sodelovanju in usklajevanju z vsemi deležniki, ki sodelujejo v tem procesu. Orodje za oceno tveganja v primerih nasilja nad ženskami, opredeljeno v Istanbulski konvenciji, je treba uporabiti za učinkovito zaščito žensk pred nadaljnjim nasiljem, za preprečevanje sekundarne viktimizacije preživelih žensk in dolgoročno končanje nasilja. Bistvena elementa, ki ju je treba upoštevati pri vsaki oceni tveganja, sta verjetnost ponovnega nasilja, zlasti smrtonosnega, in ustrezna ocena resnosti situacije.

V procesu zaščite žrtev sekundarne viktimizacije je zelo pomembno, da sprejeti ukrepi ne poslabšajo škode, ki jo žrtve utrpijo v vseh fazah procesa, vključno s preiskavami in sodnimi postopki.

Glede na Obrazložitevno poročilo (točka 263) posedovanje strelnega orožja s strani povzročitelja ni le močan način izvajanja nadzora nad žrtvijo, ampak tudi povečuje tveganje za umor. To še posebej velja za države v obdobju po konfliktih. Zato morajo državni organi zagotoviti takojšen odvzem strelnega orožja in streliva ter drugega orožja, ki se lahko uporabi v primerih nasilja, zlasti bojnih nožev, hkrati s sklepi o , prepovedi približevanja in drugimi zaščitnimi ukrepi.

Izjava Odbora pogodbenic Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija) o izvajanju konvencije med pandemijo COVID-19⁹

Poleg tega je Svet Evrope izdal poseben dokument kot odziv na pandemijo COVID-19 in njene posledice na nasilje nad ženskami v povezavi z Istanbulsko konvencijo. Ta dokument je Deklaracija Odbora pogodbenic Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (Istanbulska konvencija) o izvajanju konvencije med pandemijo COVID-19 in je bila izdana 20. aprila 2020. V uvodnem delu je poudarjen negativen

⁹ <https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-/16809e33c6n-cases-of-violence-against-women>

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

vpliv pandemije COVID-19 na problem nasilja nad ženskami ter povečano tveganje za izpostavljenost žensk in deklet nasilju. Opozorjeno je na pomen integrativnega pristopa k novim izzivom.

V Aneksu »Možni odzivi in ukrepi v času pandemije COVID-19« po izbranih določbah Istanbulske konvencije je eden izmed izpostavljenih členov tisti, ki se nanaša na oceno tveganja in obvladovanje tveganja, to je 51. člen:

51. člen (Ocena tveganja in obvladovanje tveganja): V času pandemije je še vedno ključnega pomena nadaljevanje ocenjevanja resnosti položaja žrtev in tveganja ponovnega nasilja. Kolikor je to mogoče in pod pogojem, da so vzpostavljeni varnostni ukrepi za preprečevanje okužbe, bi moral pripor ostati prednostna možnost v primerih z visokim tveganjem. Če se zaradi pandemije ne uporabijo možnosti odvzema prostosti storilcu in preiskovalni pripor, se o njih ne bi smelo odločati brez obvestila žrtve in brez ocene posledic za varnost žrtve.

Ta člen poudarja pomen izvajanja ocene tveganja v primerih nasilja nad ženskami v okoliščinah pandemije COVID-19. Pri visoko tveganih primerih nasilja nad ženskami je pridržanje povzročitelja nasilja poudarjeno kot zaščitni ukrep, ki ga je treba izvajati ob upoštevanju vseh zdravstvenih ukrepov, povezanih z omejitvami COVID-19. V primerih, ko to zaradi pandemije ni mogoče, je treba vse odločitve oceniti in o njih obvestiti žrtve.

3.3. RAVEN EU

DIREKTIVA O ŽRTVAH

Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (v nadaljevanju Direktiva o žrtvah) določa pravice, ki jih morajo imeti žrtve kaznivih dejanj v kazenskem postopku. Ocena tveganja v smislu Direktive o žrtvah se tako pripravlja za namene kazenskega postopka, cilj pa je, da se na podlagi te ocene lahko določijo ukrepi, ki bodo preprečevali sekundarno viktimizacijo in ustrahovanje ter maščevanje tekom kazenskega postopka.

Direktiva o žrtvah oceno tveganja določa v členu 22:

Člen 22

Individualna ocena žrtev, da bi ugotovili posebne potrebe po zaščiti

1. Države članice zagotovijo, da se situacija žrtve v skladu z nacionalnimi postopki pravočasno in individualno ocenijo, da bi ugotovili posebne potrebe po zaščiti in določili, ali in v kolikšni meri bi žrtve zaradi njihove velike izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju v okviru kazenskega postopka lahko uveljavljale posebne ukrepe iz členov 23 in 24.

2. Pri individualni oceni se upoštevajo zlasti:

(a) osebne značilnosti žrtve;

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

*(b) vrsta ali narava kaznivega dejanja ter
(c) okoliščine kaznivega dejanja.*

3. V okviru individualne ocene se posebna pozornost nameni žrtvam, ki so utrpeli znatno škodo zaradi resnosti kaznivega dejanja; žrtvam kaznivega dejanja, zagrešenega zaradi predsodkov ali diskriminacije, ki se lahko zlasti nanaša na osebne značilnosti žrtve; žrtvam, ki so zaradi odnosa s storilcem in odvisnosti od njega posebej ranljive. V zvezi s tem se ustrezno upoštevajo žrtve terorizma, organiziranega kriminala, trgovine z ljudmi, nasilja na podlagi spola, nasilja v odnosu z bližnjimi, spolnega nasilja, izkoriščanja ali zločinov iz sovraštva ter žrtve, ki so invalidi.

4. Za namene te direktive se šteje, da imajo otroci žrtve posebne potrebe po zaščiti, ker so izpostavljeni sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju. Da bi določili, ali in v kolikšni meri bi lahko uveljavljali posebne ukrepe iz členov 23 in 24, se otroke žrtve individualno oceni, kot je določeno v odstavku 1 tega člena.

5. Obseg individualne ocene se lahko prilagodi glede na resnost kaznivega dejanja ter stopnjo očitne škode, ki jo je utrpela žrtev.

6. Individualne ocene se izvede v tesnem sodelovanju z žrtvami in upošteva njihove želje, vključno s tem, če ne želijo uveljavljati posebnih ukrepov iz členov 23 in 24.

7. Če se elementi, ki so podlaga za individualno oceno, bistveno spremenijo, države članice zagotovijo, da se jo med potekom kazenskega postopka posodablja.

Namen izvajanja individualne ocene tveganja žrtve je ugotavljanje, kakšno pomoč potrebuje ter kakšne so njene potrebe po zaščiti (Direktiva o žrtvah uporablja izraz »posebne potrebe po zaščiti«). Gre za individualno oceno, kar pomeni, da mora organ, ki oceno opravlja, izhajati iz konkretnega primera in mora pri oceni upoštevati konkretno ogroženost žrtve. Povsem neprimerno bi torej bilo, da bi se štelo, da žrtve npr. premoženjskih kaznivih dejanj nimajo posebnih potreb po zaščiti, žrtve kaznivih dejanj z elementi nasilja pa take potrebe vedno imajo. Kakšne potrebe ima posamezna žrtev in kakšni so najbolj primerni ukrepi za njeno zaščito in za preprečevanje sekundarne viktimizacije, mora izhajati iz vseh okoliščin posameznega primera.

Direktiva o žrtvah določa, da naj se pri pripravi individualne oceni upošteva osebne značilnosti žrtve, vrste kaznivega dejanja ter okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno. Organ, ki pripravlja individualno oceno, mora tako oceniti objektivne dejavnike, ki žrtev lahko ogrožajo (npr. vrsta kaznivega dejanja) kot tudi subjektivne dejavnike (ali se je žrtev sposobna zaščititi sama ali potrebuje pri tem pomoč vladnih in nevladnih organizacij; so pri povzročitelju podane okoliščine, ki kažejo na to, da bo žrtev še naprej ogrožal ...). Direktiva o žrtvah primeroma našteva okoliščine, zaradi katerih je potrebna žrtvam nameniti posebno pozornost:

- žrtve so utrpeli znatno škodo zaradi resnosti kaznivega dejanja;
- kaznivo dejanje je bilo zagrešeno zaradi predsodkov ali diskriminacije, še posebej, če se to nanaša na osebne značilnosti žrtev;

- žrtve so zaradi odnosa s povzročiteljem ali zaradi odvisnosti od njega posebno ranljive.

V povezavi z zgoraj navedenimi okoliščinami Direktiva o žrtvah posebej izpostavi žrtve terorizma, organiziranega kriminala, trgovine z ljudmi, nasilja na podlagi spola, nasilja v odnosu z bližnjimi, spolnega nasilja, izkoriščanja ali zločinov iz sovraštva ter žrtve, ki so invalidi.

Direktiva o žrtvah posebno pozornost namenja obravnavi otrok. Šteje se, da imajo otroci žrtve posebne potrebe po zaščiti in da je potrebno izvesti individualno oceno, da se lahko uveljavijo ukrepi za varovanje njihovih koristi v kazenskem postopku.

Direktiva o žrtvah torej določa obveznost organov, da opravijo individualno oceno, daje pa tudi napotke, katere okoliščine so pomembne pri pripravi individualne ocene. Samega postopka sestave individualne ocene Direktiva o žrtvah ne predpisuje; ne določa, v kateri fazi postopka bi se morala individualna ocena izvesti (Direktiva o žrtvah določa, da bi se morala ocena pripraviti »pravočasno«, tako da je glede na namen sestave individualne ocene edino pravilno, če se ocena pripravi čim prej v postopku, najbolje, da že ob prvem stiku žrtve z državnimi ali nevladnimi organi), ne določa organa, ki naj bi oceno pripravil ali strokovnjakov_inj, ki naj bi pri pripravi ocene sodelovali (ker Direktiva o žrtvah določa pravice žrtev kaznivih dejanj, je smiselno, da individualno oceno pripravi organ, ki sodeluje oziroma je povezan s kazenskim postopkom, po možnosti ob sodelovanju ostalih institucij, ki žrtvi nudijo pomoč), prav tako ne določa, na kakšen način naj se individualna ocena izvede (s pomočjo vprašalnika, pisno, zgolj ustno ...).

Direktiva o žrtvah pa določa, da je potrebno pri pripravi individualne ocene tesno sodelovati z žrtvijo in upoštevati njene potrebe, zmožnosti in želje. Individualna ocena torej ne bi smela biti formalnost, ampak bi morala temeljiti na pogovoru z žrtvijo ter upoštevati vse žrtvine pomisleke in želje. Le na ta način se lahko doseže cilj preprečevanja sekundarne in ponovne viktimizacije. Direktiva o žrtvah tudi določa, da je potrebno individualno oceno tekom postopka posodablјati, če se spremenijo elementi, ki so podlaga za oceno.

Na podlagi izdelane individualne ocene se določijo ukrepi, ki naj se uveljavijo v korist žrtev med kazenskim postopkom. Same ukrepe in omejitve pri njihovem uveljavljanju določa člen 23 Direktive o žrtvah:

Člen 23

Pravica do zaščite žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti v kazenskem postopku

1. Države članice brez poseganja v pravice do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije zagotovijo, da žrtve s posebnimi potrebami po zaščiti, ki imajo koristi od posebnih ukrepov, določenih na podlagi individualne ocene iz člena 22(1), uveljavljajo ukrepe iz odstavkov 2 in 3 tega člena. Poseben ukrep, ki se predvidi na podlagi individualne ocene, se ne omogoči, če to onemogočajo operativne ali praktične omejitve ali če obstaja nujna potreba po zaslišanju žrtve, pri čemer bi opustitev slednjega lahko škodila žrtvi ali drugi osebi ali bi lahko vplivala na potek postopka.

2. Med kazenskimi preiskavami so žrtvam s posebnimi potrebami po zaščiti, opredeljenim v skladu s členom 22(1), na voljo naslednji ukrepi:

- (a) zaslišanja žrtev se izvajajo v prostorih, ki so zasnovani za ta namen ali prilagojeni temu namenu;
- (b) zaslišanja žrtev opravijo strokovnjaki, usposobljeni v ta namen, ali pa se ta zaslišanja izvedejo z njihovo pomočjo;
- (c) vsa zaslišanja žrtev opravijo iste osebe, razen če je to v nasprotju z dobrim delovanjem pravosodnega sistema;
- (d) vsa zaslišanja žrtev spolnega nasilja, nasilja na podlagi spola ali nasilja v odnosih z bližnjimi opravi oseba istega spola kot žrtev, razen če jih opravi tožilec ali sodnik, pod pogojem, da žrtev to želi in če to ne posega v potek kazenskega postopka.
3. Med sodnimi postopki so žrtvam s posebnimi potrebami po zaščiti, opredeljenim v skladu s členom 22(1), na voljo naslednji ukrepi:
- (a) ukrepi za izogibanje vidnemu stiku med žrtvami in storilci, tudi med pričanjem, z ustreznimi sredstvi, vključno z uporabo komunikacijske tehnologije;
- (b) ukrepi za zagotovitev, da je lahko žrtev zaslišana, ne da bi bila prisotna na sodišču, zlasti z uporabo ustrezne komunikacijske tehnologije;
- (c) ukrepi za izogibanje nepotrebnemu zasliševanju v zvezi z zasebnim življenjem žrtve, ki ni povezano s kaznivim dejanjem, ter
- (d) ukrepi, ki omogočajo, da obravnava poteka brez prisotnosti javnosti.

Direktiva o žrtvah posebno pozornost namenja otrokom, ki so žrtve kaznivih dejanj. V členu 24 tako določa pravico da zaščite otrok žrtev v kazenskem postopku:

Člen 24

Pravica do zaščite otrok žrtev v kazenskem postopku

1. Če je žrtev otrok, države članice poleg ukrepov iz člena 23 zagotovijo, da:

- (a) se lahko v kazenskih preiskavah vsa zaslišanja otroka žrtve, avdiovizualno snemajo, taki posnetki zaslišanj pa se lahko uporabijo kot dokaz v kazenskih postopkih;
- (b) pristojni organi v kazenskih preiskavah in postopkih v skladu z vlogo žrtev v ustreznem sistemu kazenskega pravosodja otrokom žrtvam dodelijo zastopnika, če je po nacionalnemu pravu nosilec starševske odgovornosti onemogočeno zastopanje otroka žrtve, zaradi navzkrižja interesov med njimi in otrokom žrtvijo, ali če otrok žrtev nima spremstva ali je ločen od svoje družine;
- (c) kadar ima otrok žrtev pravico do pravnega zastopnika, ima pravico do pravnega svetovanja in zastopanja v lastnem imenu v postopkih, kjer obstaja ali bi lahko obstajalo navzkrižje interesov med otrokom žrtvijo in nosilci starševske odgovornosti.
- Postopkovna pravila za avdiovizualno snemanje iz točke (a) prvega pododstavka in uporabo posnetkov se določijo z nacionalnim pravom.

2. Če starost žrtve ni jasna in obstajajo razlogi za domnevo, da je žrtev otrok, se za namene te direktive šteje, da je žrtev otrok.

Co-funded by
the European Union

Evropske direktive določajo minimalna pravila, ki jih morajo države članice prenesti v svoje nacionalne pravne sisteme. Tudi Direktivo o žrtvah so države članice prenesle v svojo nacionalno zakonodajo tako, kot je glede na njihov že obstoječ sistem varstva pravic žrtev najbolj primerno. Vseeno pa so (ali bi) morale pri prenosu določb izhajati iz namena Direktive o žrtvah in konkretno: namena sestave individualne ocene.

Glede na navedeno bi morala biti individualna ocena sestavljena takoj, ko je v okviru kazenskega postopka to mogoče (nekatero države so uzakonile dolžnost, da se individualna ocena pripravi ob prvem stiku organa z žrtvijo ali da jo morajo pripraviti policisti_ke ali službe za pomoč žrtvam kaznivih dejanj ob začetku kazenskega postopka). Le na ta način se namreč lahko zagotovi, da bodo ukrepi za zaščito pravočasno uveljavljeni v vseh nadaljnjih fazah kazenskega postopka.

Ker bi morali biti z individualno oceno seznanjeni vsi_e, ki delujejo znotraj kazenskega sistema in se pri svojem delu srečujejo z žrtvijo, bi morala biti individualna ocena pisna. Le tako se lahko z njo seznanijo tudi vsi organi, ki se z žrtvijo srečajo v kasnejših fazah kazenskega postopka in le tako lahko organi načrtujejo izvedbo vseh ukrepov, ki bodo preprečevali sekundarno viktimizacijo. Tudi morebitne spremembe oziroma posodobitve individualne ocene ter uveljavljeni ukrepi bi morali biti pisno navedeni in razvidni vsem nadaljnjim strokovnjakom_injam znotraj kazenskega postopka. Nesprejemljivo je namreč, da se določeni ukrepi v določenih fazah postopka (npr. v preiskavi) uspešno uveljavljajo, kasneje (npr. na glavni obravnavi) pa se nanje pozabi in se jih ne izvaja.

Direktiva o žrtvah državam članicam prepušča ureditev postopka za pripravo individualne ocene. Pri pripravi Direktiva o žrtvah sicer določa, da je potrebno upoštevati osebne značilnosti žrtve, vrsto in naravo kaznivega dejanja in okoliščine. Direktiva o žrtvah omenja, žrtvam katerih kaznivih dejanj se naj nameni posebna pozornost, glede upoštevanja drugih okoliščin pa več napotkov ne podaja. Glede na namen priprave individualne ocene je potrebno pri pripravi (poleg okoliščin samega kaznivega dejanja) upoštevati:

- razmerje med žrtvijo in povzročiteljem_ico in ali žrtev živi s povzročiteljem_ico (bližnje ali sorodstveno razmerje žrtev običajno bolj ogroža),
- ali je bil_a povzročitelj_ica nasilen_na do žrtve in kakšne oblike nasilja je izvajal_a,
- ali se kaznivo dejanje ponavlja, ali se intenziteta stopnjuje (npr. ali povzročitelj_ica stopnjuje nasilje),
- je povzročitelj_ica žrtvi že kdaj grozila; ima žrtev občutek, da grožnje lahko uresniči (ker jo je že poskusil_a napasti ali je grozil_a z orožjem ali nevarnimi predmeti),
- ima povzročitelj_ica težave v duševnem zdravju, zaradi katerih je lahko nevaren sebi ali drugim,
- ima povzročitelj_ica težave z odvisnostjo,
- je žrtev finančno ali kako drugače odvisna od povzročitelja_ice,
- je žrtev zaradi svoje starosti, invalidnosti, težav v duševnem ali fizičnem zdravju ali kakšne druge okoliščine bolj ranljiva in se ne more ubraniti nasilja,
- ima žrtev razvito socialno mrežo (zasebno) in ali je vključena v katerega izmed programov pomoči žrtvam kaznivih dejanj,
- je žrtev prestrašena, v šoku, pod stresom, se slabše znajde,

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

- žrtev nima državljanstva države, v kateri biva, in ne pozna uradnega jezika te države,
- druge okoliščine glede žrtve, povzročitelja ali kaznivega dejanja, ki v konkretnem primeru povečujejo ali zmanjšujejo ogroženost žrtve in ki jih organ zazna pri pripravi individualne ocene.

Nekatere države individualno oceno pripravljajo s pomočjo vprašalnika, pri katerem se zbira »točke«, na podlagi zbranih točk pa se nato določi stopnja ogroženosti. Tak način priprave individualne ocene je po eni strani dober, ker je standardiziran in (če je vprašalnik primerno sestavljen) zmanjšuje možnost, da bi oseba, ki skupaj z žrtvijo pripravlja individualno oceno, spregledala kakšno pomembno okoliščino. Po drugi strani pa lahko ravno zaradi standardiziranosti pride do spregleda kakšne okoliščine, ki žrtev zelo ogroža, pa ji vprašalnik ne daje dovolj velike teže. Pravilna uporaba vprašalnika za pripravo individualne ocene bi torej bila usmerjena v preučevanje, ali so v konkretnem primeru podani pogoji ali izražena želja s strani žrtve po ukrepih za zaščito žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti; torej tudi v primeru »nižje« ogroženosti (manj »zbranih točk«) to ne bi smelo avtomatsko pomeniti, da določena žrtev ni upravičena do katerega izmed ukrepov za njeno zaščito.

Potrebno je poudariti, da morajo biti individualne ocene pripravljene skupaj z žrtvijo in da je potrebno pri določanju ukrepov za njeno zaščito upoštevati njene dejanske potrebe in želje. K temu države članice neposredno usmerja Direktiva o žrtvah v šestem odstavku člena 22. Individualna ocena tako ne sme biti formalnost, ampak mora biti pripravljena celovito. Upoštevati je tudi potrebno, da je lahko individualna ocena, ki so jo sestavili npr. policisti_ke ob prvem stiku z žrtvijo (lahko tudi še na kraju dogodka ali pa, ko je bila žrtev v šoku ali pod vplivom dogodka) specifična in se bo lahko tekom časa spreminjala. Smiselno bi bilo individualno oceno pregledati in z žrtvijo posodobiti pred vsakim procesnim dejanjem, v katerem bo žrtev sodelovala, pri tem pa upoštevati morebitna stališča drugih organizacij in institucij, ki v kazenskem postopku ne sodelujejo, ampak življenjsko situacijo žrtve poznajo in ji nudijo pomoč (centri za socialno delo, nevladne organizacije, varne hiše, terapevti_ke, zdravniki_ce ...). Prav tako kot individualna ocena tudi določanje ukrepov za zaščito ne sme biti prepuščeno presoji posameznih sodnikov_c, ampak mora izhajati iz dejanskih potreb žrtev.

Direktiva o žrtvah posebno pozornost namenja otrokom žrtvam: vsi otroci žrtve so osebe s posebnimi potrebami po zaščiti. Države članice bi tako morale postopke vedno prilagoditi potrebam posameznega otroka in v konkretnih primerih uveljaviti vse ukrepe, ki lahko zmanjšajo sekundarno viktimiziranost otrok.

SLOVENSKI NACIONALNI OKVIR

Nacionalna raziskava o pojavnosti nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih iz leta 2010 je nastala v okviru raziskovalnega projekta z naslovom *Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih*, ki ga je vodila izr. prof. dr. Katja Filipčič z Inštituta za kriminologijo. Raziskovalno skupino je vodila doc. dr. Vesna Leskošek, sodelovali sta doc. dr. Mojca Urek in prof. dr. Darja Zaviršek.

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Ključne ugotovitve:

- Vsaka druga ženska (56,6%) je od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogosteje so doživljale psihično nasilje (49,3%), potem fizično (23%), premoženjsko (14,1), omejevanje gibanja (13,9) in spolno nasilje (6,5%).
- Vsaka druga ženska je doživela nasilje tudi v zadnjih 12. mesecih, največkrat psihično nasilje. Manj pa je fizičnega nasilja (5,9%), spolnega (1,5%), premoženjskega (7%) in omejevanja svobode (6,1%). Če bi psihično nasilje izključili in upoštevali le slednje 4 vrste nasilja, bi ga v zadnjem letu doživela vsaka 5 ženska.
- 4% žensk doživlja nasilje v več intimnih zvezah s strani večjega števila oseb.
- Podatki kažejo, da se nasilje lahko začne kadarkoli v življenju, od zgodnjega otroštva, do pozne starosti. Pri nekaterih ženskah traja celo življenje.
- 5,5% žensk je nasilje doživljalo tudi v nosečnosti. 4,7% žensk je poročalo, da je bil povzročitelj nasilen tudi do otrok in sicer najpogosteje psihično, potem fizično in spolno.
- Ženske, ki doživljajo nasilje, so manj zdrave od žensk v splošni populaciji. 44,6% žrtev nasilja je svoje zdravje označilo kot slabo in zelo slabo, v primerjavi s 6,9% iz splošne populacije. Večkrat doživljajo stres, tesnobo, prebavne motnje, izgubo teka, želodčne težave, glavobol, imajo stalno bolečino v predelu telesa, čutijo utrujenost, vrtoglavico, tresenje rok, motnje spanja, slabo koncentracijo, nespečnost, strah, depresivnost in pogosteje in resneje mislijo na samomor.
- Povzročitelji nasilja so v 90,8% moški. Večinoma so bolj izobraženi, saj jih je največ končalo srednjo šolo, skoraj v enakem odstotku pa se razvrstijo v nižjo ali višjo izobrazbo od srednje. Nasilni postajajo že zgodaj, saj je najmlajši star 14 let in so nasilni tudi v pozni starosti, saj ima najstarejši 84 let. Največkrat so zaposleni za polni delovni čas, redkeje za nedoločen čas - tako je zaposlenih 16,9%. Le 1,4% je brezposelnih.
- Od tistih, ki so verni, jih je 90,3% katoličanov, ostali so pravoslavne ali muslimanske vere. Vendar je manj takih, ki vero zares tudi prakticirajo, se torej udeležujejo verskih obredov. Takšnih je 15,7%.
- Petina jih redno uživa alkohol, ostali redkeje, 16,7% nikoli. Podatki so podobni splošnim podatkom o uživanju alkohola na Slovenskem. Med povzročitelji torej ni več alkoholikov, kot jih je v običajni populaciji moških. Podobno je z drogami, saj 80,8% moških nikoli ne uživa droge, le 3,8% jih uživa vsak dan.

Po podatkih policije je v letu 2021 na področju kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke policija obravnavala 2.706 kaznivih dejanj, kar je na ravni povprečja preteklih let. V letu 2021 je bilo 1.287 kaznivih dejanj nasilja v družini, kar odstopa od preteklih let, ko jih je bilo povprečno okrog 1.350 letno. Omejevalni ukrepi ter zaprtost v hiše in stanovanja so povzročili tudi nesoglasja, kar vpliva na kazniva dejanja v družinski skupnosti ter tudi na

povečanje kaznivih dejanj zoper življenje in telo. Nasilje se je v posameznih primerih stopnjevalo do umora ali uboja in tudi samomora storilca.¹⁰

V Republiki Sloveniji je na letni ravni v povprečju med pet in sedem umorov zaradi intimnopartnerskega nasilja. Številke o femicidih ne upadajo, ampak so konstantne in celo naraščajo. Femicidi v Sloveniji: 8 (2019); 10 (2020); 5 (2021); 2022 pa že 12.

4.1 NASILJE NAD ŽENSKAMI V SLOVENIJI

V Sloveniji se za zaščito žrtev nasilnih dejanj lahko izrekajo različni ukrepi, cilj katerih je zagotoviti večjo varnost žrtev. Za nekatere ukrepe mora zaprositi žrtev sama, nekatere ukrepe pa izrečejo državni organi, ko pri svojem delu opazijo, da so izpolnjeni pogoji za njihov izrek.

Pogosto se kot prvi ukrep za zaščito žrtev nasilja v družini izreče ukrep prepovedi približevanja po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije. Policija izreče ta ukrep, ko je podan utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z znaki nasilja in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo družinskega člana. Policisti to prepoved približevanja lahko izrečejo ob intervenciji na kraju dogodka ali kadarkoli, ko izvejo za okoliščine, ki utemeljujejo izrek tega ukrepa. Policija prepoved približevanja izreče za 48 ur in jo pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku, ki lahko ukrep potrdi in podaljša do skupno 15 dni, lahko pa ukrep tudi spremeni ali razveljavi. Pred potekom tako izrečene prepovedi približevanja lahko žrtev nasilja predlaga podaljšanje prepovedi približevanja do skupno 60 dni. Pogoji za podaljšanje so, da obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da bo kršitelj nadaljeval z ogrožanjem tudi po preteku 15 dni. Policija spoštovanje izrečene prepovedi približevanja nadzoruje in kršitelja prepovedi takoj odstrani. O vsaki ugotovljeni kršitvi prepovedi približevanja policija obvesti preiskovalnega sodnika, kršitelju pa je lahko zaradi kršitve prepovedi približevanja izrečena tudi globa. Če kršitelj tudi po izrečeni globi krši prepoved približevanja, ga policija lahko pridrži za največ 12 ur, lahko pa se (ob izpolnjenosti zakonskih pogojev in začetku kazenskega postopka) izrečejo tudi spodaj navedeni ukrepi po Zakonu o kazenskem postopku. V praksi sicer opažamo, da se globe zaradi kršitev izrekajo redko, policija se tudi izredno redko odloči za pridržanje kršitelja.

Zakon o kazenskem postopku v XVII. poglavju med drugim določa ukrepe za odpravo ponovitvene nevarnosti. Ukrepi, ki se lahko izrečejo, če je podana nevarnost, da bo obdolženec ponovil kaznivo dejanje, dokončal poskušeno kaznivo dejanje ali storil kaznivo dejanje, s katerim grozi, so prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi, hišni pripor ali pripor. Ukrepe odredi sodišče na predlog državnega tožilstva.

¹⁰ <https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2021.pdf> (23-24)

V praksi ugotavljamo, da se tovrstni ukrepi izrekajo redkeje: občasno se v primerih izredno hudih kaznivih dejanj ali ponavljajočega in zelo ogrožajočega ravnanja obdolženega_o izreče pripor, z izrekom prepoved približevanja po Zakonu o kazenskem postopku ali z odredbo hišnega pripora pa se v praksi srečujemo izredno redko.

Žrtve nasilja v družini lahko same predlagajo izrek ukrepov za zagotovitev svoje varnosti po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini. O nekaterih ukrepih se žrtev dogovori s policijo: policija na prošnjo žrtve zagotovi žrtvi in njenemu_i spremljevalcu_ki varnost ob vstopu v stanovanjske in druge prostore, v katerih žrtev prebiva oziroma jih ima v uporabi, da lahko iz njih vzame stvari, ki so potrebne za zagotavljanje njenih osnovnih življenjskih potreb in osnovnih življenjskih potreb njenih otrok ter stvari, ki jih potrebuje za opravljanje svojega dela. Žrtev lahko na sodišču zahteva tudi izrek naslednjih ukrepov:

- prepovedi približevanja žrtvi ali krajem, kjer se žrtev pogosto nahaja;
- prepovedi vzpostavljanja stikov z žrtvijo;
- prepovedi objavljanja osebnih podatkov žrtve;
- prepustitev stanovanja v skupni rabi žrtvi;
- napotitev povzročitelja_ice v ustrezne socialnovarstvene, izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe, ki jih izvajajo organi in organizacije ter nevladne organizacije.

Za izrek teh ukrepov žrtev vloži predlog na sodišče, ki odloči v nepravdnem postopku. Za postopke po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini lahko žrtve pridobijo brezplačno pravno pomoč, ne glede na svoj premoženjski in dohodkovni status. Če iz predloga izhaja verjetnost, da povzročitelj_ica nasilja ogroža življenje ali resno ogroža zdravje žrtve ali njenih otrok ali je to potrebno zaradi varstva koristi otroka, lahko sodišče izda obrazložen sklep brez predhodno pridobljenega odgovora povzročitelja_ice nasilja.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini določa tudi možnost izreka ukrepov za zagotavljanje zaščite otrok. Te ukrepe lahko sodišče izreče poleg ukrepov prepovedi približevanja, prepovedi vzpostavljanja stika ali prepustitve stanovanja. Ukrepi za zagotavljanje varstva otrok so:

- prepoved prehoda državne meje otroku, razen s posebej določeno osebo, organom ali organizacijo;
- predlog za odvzem osebnega dokumenta otroka v skladu z zakonom;
- prepoved izdaje osebnega dokumenta otroku na podlagi vloge enega ali obeh staršev ali tretje osebe;
- prepoved vročitev osebnega dokumenta otroka enemu ali obema staršema ali tretji osebi;
- odločitev o nujnem zdravniškem pregledu otroka ali zdravljenju otroka in o drugih zdravstvenih posegih.

4.2 OBSTOJEČI ZAKONODAJNI OKVIR IN UPORABA OCENE TVEGANJA V PRIMERIH NASILJA NAD ŽENSKAMI

V Sloveniji oceno tveganja in ogroženosti ločeno in neodvisno izdelujeta policija (oziroma drug organ znotraj predkazenskega oziroma kazenskega postopka, s katerim pride žrtev prva v stik) ter center za socialno delo (sam ali v okviru multidisciplinarnega tima). Namen in način izdelave teh dveh ocen je različen: individualna ocena se znotraj kazenskega postopka izdeluje zato, da se lahko ugotovijo morebitne posebne potrebe po zaščiti znotraj kazenskega postopka, znotraj postopka na centru za socialno delo pa zato, da se lahko bolje načrtuje pomoč žrtvi, pa tudi za potrebe pridobitve brezplačne pravne pomoči.

Zakon o kazenskem postopku določa, da mora pristojni organ v predkazenskem oziroma kazenskem postopku zaradi ugotovitve obstoja posebnih potreb po zaščiti že ob prvem stiku z oškodovancem_ko, če je to mogoče, oceniti stopnjo oškodovančeve_kine izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju – individualna ocena. Pri individualni oceni se preučijo predvsem osebne značilnosti oškodovanca_ke, narava, teža in okoliščine kaznivega dejanja, ravnanje obdolženca_ke in oškodovanca_ke v predkazenskem oziroma kazenskem postopku in izven njega, upošteva se mnenje oškodovanca_ke, zlasti če oškodovanec_ka izrecno vnaprej zavrne možnost posebne zaščite. Posebej se upoštevajo starost in morebitna invalidnost oškodovanca_ke ter okoliščine kaznivih dejanj, izvršenih zaradi predsodkov, diskriminacije, izkoriščanja ali iz sovraštva, kaznivih dejanj s prvinami nasilja ali zoper spolno nedotakljivost ter kaznivih dejanj s prvinami terorizma, trgovine z ljudmi in kaznivih dejanj, izvršenih v hudodelski združbi. Za mladoletnega_o oškodovanca_ko se vedno šteje, da ima posebne potrebe po zaščiti. Individualna ocena se posodablja, če se bistveno spremenijo njeni elementi. Pri izdelavi ali posodobitvi ocene se lahko pridobi in preuči tudi mnenje pristojnega centra za socialno delo. Pripravljena individualna ocena se upošteva pri odločitvi, ali oškodovancu_ki koristijo kateri izmed zaščitnih ukrepov za preprečevanje izpostavljenosti sekundarni oziroma ponovni viktimizaciji, ustrahovanju oziroma maščevanju. Nekateri izmed teh ukrepov so:

- snemanje preiskovalnega dejanja (vselej se posname zaslišanje priče, mlajše od 15 let, ki je oškodovana s kaznivim dejanjem zoper spolno nedotakljivost, zoper zakonsko zvezo, družino in otroke, spravljanja v suženjsko razmerje ali trgovine z ljudmi);
- obvestila od oškodovanca_ke kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost ali kaznivih dejanj z elementi nasilja zbira oseba istega spola, kot je oškodovanec_ka, razen če z zbiranjem obvestil ni mogoče odlašati ali to preprečujejo razlogi organizacijske narave;
- zaslišanje se opravi s strokovnjakom_injo ustrezne stroke;
- zaslišanje se opravi v posebej prilagojenih prostorih;
- odreditev izbrisa vseh ali posameznih podatkov iz spisa, določitev, da ti podatki niso javno dostopni, odredba, da morajo vsi, ki se tekom postopka seznanijo s podatki, te ohraniti v tajnosti, določitev psevdonima za pričo;

Co-funded by
the European Union

- zaslišanje s pomočjo tehničnih sredstev (zaščitna stena, naprava za popačenje glasu, zaslišanje pred videokonferenca ...);
- izključitev javnosti iz vseh ali dela glavne obravnave.

V praksi se individualna ocena pripravlja s pomočjo posebnega vprašalnika – obrazca. Opažamo, da je organi ob prvem stiku (ali kasneje) pogosto ne izpolnijo; občasno slišimo mnenje, da je namenjena smo za »določena« kazniva dejanja (npr. kaznivo dejanje nasilja v družini), kar ne drži. Pri sestavi individualne ocene v praksi nikoli ne sodeluje center za socialno delo: individualno oceno sestavijo le na podlagi pogovora z žrtvijo. Prav tako ni nujno, da se bodo po sestavi individualne ocene (četudi ta pokaže veliko ogroženost žrtve za sekundarno viktimizacijo) izvedli kateri izmed ukrepov za zaščito žrtev – glede teh ukrepov se odloča sodišče in nekateri_e sodniki_ce se pogosteje odločijo za ukrepe, ki preprečujejo sekundarno viktimizacijo kot drugi_e.

Ocena ogroženosti, ki jo izdeluje center za socialno delo, je namenjena dejanski zaščiti žrtve. CSD bi jo moral izdelati takoj, ko prejme informacije o nasilju v družini ter hkrati oceniti potrebo po pripravi načrta pomoči žrtvi. Če je potrebno, se za oblikovanje ocene ogroženosti in pripravo načrta pomoči skliče multidisciplinarni tim.

Pri pripravi ocene ogroženosti se upošteva različne dejavnike, tako varovalne (razvita socialna mreža, vključenost v programe za pomoč žrtvam in povzročiteljem_icam nasilja, pomoč otrokom ...) kot rizične (nepripravljenost žrtve ali povzročitelja_ice na sodelovanje z institucijami, odvisnosti, nenadzorovano vedenje povzročitelja_ice, povzročitelj_ica ima dostop do orožja ...), pri tem pa se izhaja iz dejanskih okoliščin. Običajno je ocena ogroženosti, ki je sestavljena v okviru multidisciplinarnega tima, podrobnejša in natančnejša, ker pri njeni sestavi sodeluje več različnih strokovnjakov_inj. Namen tako pripravljene ocene ogroženosti je, da se lahko bolje načrtuje pomoč žrtve. V okviru multidisciplinarnega tima se tako običajno po pripravi ocene ogroženosti sklenejo tudi posamezni sklepi in dogovori, ki jih morajo izpolniti organizacije in žrtev in zaradi katerih se pričakuje, da se bo ogroženost žrtve zmanjšala.

Ocena ogroženosti je tudi pogoj, da lahko žrtev nasilja pridobi brezplačno pravno pomoč za postopke za izrek ukrepov po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini in za postopke po Družinskem zakoniku, če je to po mnenju CSD nujno potrebno, in sicer ne glede na svoje premoženjsko in dohodkovno stanje (kar je sicer pogoj za pridobitev brezplačne pravne pomoči za vse druge postopke). Ker je potrebno postopke na sodišču sprožiti čim prej in z izdajo ocene ogroženosti ni smiselno čakati na sklic multidisciplinarnega tima, centri za socialno delo v teh primerih izdajo zgolj »formalno« oceno ogroženosti: v njej običajno napišejo le to, da določeno osebo obravnavajo kot žrtev nasilja in da za potrebe pridobitve brezplačne pravne pomoči izdajajo oceno ogroženosti.

Co-funded by
the European Union

REZULTATI ANKETE O IZKUŠNJAH ŽENSK, KI SO PREŽIVELE NASILJE, Z DELOM INSTITUCIJ IN NVO V ČASU PANDEMIJE COVID-19

V okviru EU projekta z naslovom »Zaščita žensk, ki so preživele nasilje na podlagi spola – odgovor na izzive pandemije – brez tveganja«, smo na Društvu za nenasilno komunikacijo opravili krajšo raziskavo. Raziskava je bila izvedena v poletnih mesecih od julija 2022 do septembra 2022, s pomočjo anketnih vprašalnikov, ki smo jih razdelili ženskam, žrtvam nasilja, vključenih v svetovalne ali namestitvene programe našega društva. Cilj raziskave je bil pridobiti informacije in izkušnje žensk, žrtev nasilja, o obravnavi nasilja na institucijah, zadovoljstvu s pomočjo, dostopnostjo storitev v času pandemije Covid-19 in o morebitnem povečanju nasilja v času Covid-19 ukrepov.

V okviru projekta smo enoten vprašalnik izdelali v angleškem jeziku in ga prevedli v slovenski jezik. Vprašalnik je polodprtega tipa in vsebuje 27 vprašanj, razdeljenih v štiri sklope. Prvih sedem vprašanj v prvem sklopu se nanaša na demografske podatke: starost, stopnja izobrazbe, zaposlitveni status, zakonski status, število otrok in lokacija prebivališča. V drugem sklopu smo ženske, žrtve nasilja, spraševali, katere vrste nasilja so doživljale. Tretji sklop vsebuje vprašanja o doživljanju nasilja v času pandemije. V zadnjem, četrtem sklopu se vprašanja nanašajo na izkušnje z institucijam ali nevladnimi organizacijami v času pandemije.

Vprašalnik smo razdelile 45 ženskam, žrtvam nasilja. Vse anketiranke so vključene v svetovalni ali namestitveni program za ženske, žrtve nasilja, na Društvu za nenasilno komunikacijo. Anketne vprašalnike so svetovalke razdelile svojim uporabnicam, te pa so izpolnjene vrnile po pošti ali osebno. Dobile smo 33 izpolnjenih vprašalnikov.

Vprašalnik smo analizirali tako, da smo jih zbrali v fizični obliki. Vprašalniki so bili vneseni v program Microsoft Excel, kjer smo jih s pomočjo kvantitativne analize in deskriptivne metode analizirali. Podatke smo prikazali z stolpcnimi in tortnimi grafikoni, odgovore na vprašanja odprtega tipa smo razvrstili vsebinsko.

Najmlajša anketiranka je bila stara 24 let, najstarejša pa 65 let. Samo ena tretjina anketirank je bila mlajša od 20 oziroma starejša od 49 let. Podobna starostna struktura se sicer pojavlja v vseh programih pomoči za ženske, žrtve nasilja. V zadnjih nekaj letih pa v namestitvenih programih opazamo, da se oblikujeta dve številčnejši starostni skupini – mlajše ženske, žrtve nasilja (do 30 let) in starejše ženske, žrtve nasilja (nad 50 let). Omenjen trend lahko kaže tudi na to, da se za umik ženske, žrtve nasilja odločijo hitreje in da se odločajo tudi starejše žrtve nasilja, ko otroci odrastejo in lahko poskrbijo tudi zase.

Med anketirankami je največ samskih (16), sledijo ločene (8), ostala razmerja so zastopana v manjšem številu (3 ali manj). Glede na to, da gre za ženske, ki doživljajo nasilje, je iz številke možno razbrati, da je večina njih nasilno razmerje že prekinila, sploh ker za potrebe ugotavljanja dejanskega stanja razmerja lahko seštejemo status samska in ločena in tako dobimo 24 anketirank, ki so razmerje s povzročiteljem nasilja že zaključila.

Co-funded by
the European Union

33 anketirank je doživljalo več različnih oblik nasilja, vse razen 3 so nasilje doživljale v partnerskem odnosu. Rezultati kažejo, da žrtve doživljajo več različnih oblik nasilja, pri čemer je prevladujoče psihično nasilje, ki so ga doživljale vse anketiranke, razen ene (32). Sledi fizično nasilje (19), ekonomsko (14) in spolno (11).

Največ anketirank (12) je šele po več letih doživljanja nasilja prvič poiskalo pomoč. Najmanj anketirank (2) je pomoč poiskalo že v prvem mesecu, ko so doživele nasilje. Iz tega lahko vidimo, da žrtve nasilja dolgo časa na različne načine poskušajo rešiti odnos in v njem vztrajajo. Za odhod se odločijo šele po več letih poskušanja, da bi nasilje ustavile. Med ženskami, ki so pomoč poiskale šele po več letih, so bile štiri, ki so se obrnile po pomoč po 10 letih in štiri po 20 letih.

Ženske so se največkrat obrnile na Policijo in Center za socialno delo (20) ter na družinske člane_ice in telefonske linije, organizacije za pomoč ženskam, NVO (18). Najmanj pogosto (0-2) so se obračale na državno tožilstvo, duhovnike in izobraževalne ustanove. Opažamo odstopanja pri kategorijah zdravnik_ca in varna hiša, kamor so se ženske obrnile le enkrat. Pri kategorijah prijatelj_ica, psiholog_inja, telefonska linija, odvetnik_ca opažamo ravno obratno, saj so se na te osebe ženske obrnile po pomoč večkrat. Rezultati niso presenetljivi, če vemo, da žrtve dolgo vztrajajo v nasilnem odnosu tudi zaradi sramu in občutkov krivde, zato je razumeti, da se po pomoč obrnejo, ko so resno ogrožene in za svojo zaščito potrebujejo pomoč policije.

Največ anketirank (17) je od institucij pričakovalo informacije o tem, kako se zaščititi, o možnosti umika in načrtovanju varnosti. Sledijo pričakovanja anketirank (15) o seznanitvi z možnimi oblikami pomoči, usmeritve in seznanitev s pravicami. Ostala pričakovanja so vezana na oporo in razumevanje (8), pravno pomoč (5), na to, da se žrtvi verjame(3), povzročitelju nasilja pa postavi meje (3). Pričakovanja anketirank so zelo konkretna in vezana na osnovne informacije in postopke v zvezi z zagotavljanjem njihove varnosti in pravic.

Največ anketirank (24) je bilo zadovoljnih z ravnanjem in prejetimi storitvami. Anketiranke so večinoma zadovoljne s pomočjo, ki so jo dobile v nevladnih organizacijah. Nezadovoljnih in delno zadovoljnih je bilo bistveno manj anketirank (5 v vsaki kategoriji). Večina nezadovoljstva in delnega zadovoljstva se nanaša na pomoč, ki so jo anketiranke dobile na CSD-jih. Glede na kadrovske težave pri zagotavljanju zadostnega in usposobljenega kadra na CSD-jih v Sloveniji, odgovori anketirank niso presenetljivi.

Anketiranke so v približno enakem obsegu odgovarjale, da se je nasilje v času pandemije povečalo (15), kot tudi da se ni (16). Skoraj pri polovici anketirank se je nasilje povečalo, kar lahko pomeni, da je pandemija vplivala na povečanje nasilja, saj se v nobenem primeru nasilje ni zmanjšalo. Nekatere ženske v času pandemije niso več živele z osebo, ki (je) do njih povzroča(la) nasilje.

Podatki kažejo, da so v času pandemije Covid-19 narasle določene oblike kaznivih dejanj. To velja zlasti za različne oblike kibernetike kriminalitete in za nasilje v družini (Filipčič, Drobnjak, M. Plesničar in Bertok, 2021). Zasledimo pa tudi poročanja o upadu prijav nasilja, kar lahko pripišemo oteženemu načinu prijavljanja nasilja v času ukrepov #ostanidoma in ne

Co-funded by
the European Union

zmanjšanju nasilja. Na intimnopartnersko nasilje lahko pandemija Covid-19 vpliva ne le prek ukrepov za preprečevanje širjenja virusa, ampak tudi neposredno, ko se verjetnost za doživljanje intimnopartnerskega nasilja pri osebah, obolelih za Covidom-19, poveča za trikrat (Davis, Gilbar, Padilla-Medina, 2022 v Filipčič idr. 2021).

Filipčič, Drobnjak, M. Plesničar in Bertok (2021) so analizirali podatke policije o prijavljenih primerih nasilja v družini v obdobju razglašene pandemije, od 12. marca do 12. junija 2020 in jih primerjali z istim obdobjem leta 2019. Ugotovili so, da se je število prijav kaznivega dejanja nasilja v družini po 191. členu KZ-1 (2008)¹¹ povečalo za 8,68 % v primerjavi z istim obdobjem leta 2019. V prvem mesecu analiziranega obdobja v letu 2020, to je od 12. marca do 12. aprila 2020, je bilo prijav največ, saj so takrat veljali najstrožji ukrepi za preprečevanje pandemije (16. marca 2020 ustavitev javnega prevoza in zaprtje šol, 30. marca 2020 prepoved gibanja zunaj občine stalnega ali začasnega prebivališča, de facto karantena od 20. marca 2020). Število prijav je v obdobju od 13. maja 2020 do 12. junija 2020 upadlo in bilo celo manjše kot v istem obdobju leta 2019.

Nadalje Filipčič idr. (2021) ugotavljajo, da se je v obdobju od 16. marca do 30. aprila 2020 v primerjavi z istim obdobjem leta 2019, za 23 % zmanjšalo število prijav nasilja v družini, ki predstavlja prekršek¹². Število izrečenih prepovedi približevanja po 60. členu ZNPol, ki ga lahko policija izreče povzročitelju nasilja v primerih nasilja v družini, je od 16. marca 2020 do 30. aprila 2020, v primerjavi z istim obdobjem leta 2019, upadlo za 28 % (s 144 na 104).

Filipčič idr. (2021, 73) v razpravi navajajo, da je »nasilje v družini v Sloveniji inkriminirano kot kaznivo dejanje po 191. členu KZ-1 (2008), lažje oblike nasilja pa kot prekršek po četrtem odstavku 6. člena ZJRM-1 (2006). Razmejitev med njima ni popolnoma jasna. Sodna praksa je oblikovala nekaj meril razmejevanja (glej na primer I Ips 194/2009). Če poenostavljeno povzamemo: za kaznivo dejanje gre, če gre za ponavljajoča se nasilna ravnanja, s katerimi storilec spravlja žrtev v podrejen položaj, medtem ko enkratno nasilno ravnanje (če ne izpolnjuje zakonskih znakov kakšnega drugega kaznivega dejanja) predstavlja navedeni prekršek. Razmejitev vpliva na postopek obravnavanja storilca in zato tudi na različne sankcije,

¹¹ Kaznivo dejanje Nasilje v družini, 191. člen KZ-1 (2008): 1) Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let. 2) Enako se kaznuje, kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka v kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti. 3) Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

¹² Prekršek Nasilno in drzno vedenje, 6. člen ZJRM-1 (2006): 1) Kdor izziva ali koga spodbuja k pretepu ali se vede na drzen, nasilen, nesramen, žaljiv ali podoben način ali koga zasleduje in s takšnim vedenjem pri njem povzroči občutek ponižanosti, ogroženosti, prizadetosti ali strahu, se kaznuje z globo od 60.000 do 120.000 tolarjev. 2) Kdor koga udari, se kaznuje z globo od 80.000 tolarjev do 150.000 tolarjev. 3) Kdor se pretepa, se kaznuje z globo od 100.000 tolarjev do 300.000 tolarjev. 4) Če so prekrški iz prejšnjih odstavkov storjeni proti zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, bivšemu zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, krvnemu sorodniku v ravni vrsti, posvojitelju ali posvojencu, rejniku ali rejencu, skrbniku ali varovancu te osebe ali proti osebi, ki živi s storilcem v skupnem gospodinjstvu, se kršitelj kaznuje z globo od 150.000 tolarjev do 300.000 tolarjev

Co-funded by
the European Union

ki se lahko izrečejo storilcu. Gre torej za pomembna pravna vprašanja. Z vidika ugotavljanja obsega nasilja v družini pomen navedenih razlik zbledi.« Obenem dodajajo, da obravnavani prekrški in kazniva dejanja ne zajemata le intimnopartnerskega nasilja, temveč tudi druge vrste nasilja, saj so žrtve nasilja lahko tudi drugi družinski člani _ce.

Analiza podatkov, ki so jo opravili Filipčič, Drobnjak, M. Plesničar in Bertok (2021), je pokazala, da je v treh mesecih po razglasitvi pandemije celotna kriminaliteta upadla za 9,62 %, medtem ko je kaznivo dejanje nasilja v družini po 191. členu KZ-1 (2008) naraslo za 8,68 %. Obseg prekrškov nasilja v družini, se je, v nasprotju z ugotovitvami iz tujine, v Sloveniji zmanjšal za 23 %, izrečene prepovedi približevanja žrtvam nasilja v družini pa celo za 28 %. Ob navedenih podatkih pa avtorji analize opozarjajo, da ugotovitve, da se je v obdobju pandemije ovida-19 prijavljeno intimnopartnersko nasilje nad ženskami zmanjšalo, ne odražajo dejanskega stanja, saj je pri vseh oblikah nasilja v družini velik razkorak med prijavljenim in dejanskim obsegom nasilja. Izpostavljajo, da temu pritrjujejo tudi izkušnje iz tujine, saj so se žrtve nasilja, zaradi poostrenega nadzora povzročiteljev nasilja, povečani ekonomski odvisnosti od partnerja, ki povzroča nasilje in negotove prihodnosti, soočale tudi s slabšo informiranostjo, kako naj v času pandemije Covid-19 nasilje prijavijo. Filipčič idr. (2021, 74) opozarjajo, da je »pomembno, da so žrtve dobro informirane o tem, kje in kako lahko poiščejo pomoč ter da so organizacije za pomoč žrtvam dostopne dlje časa in na druge načine kot pred pandemijo. Tako so se odzvale tudi nekatere organizacije za pomoč žrtvam v Sloveniji. Društvo za nenasilno komunikacijo je na primer razširilo dostopnost telefonskega svetovanja na 24 ur na dan.«

Anketiranke so odgovorile, da se je v času pandemije povečala pogostost nasilja (8) in brutalnost nasilja (7). Če seštejemo odgovore, lahko zaključimo, da se je v času pandemije povečala pogostost (15) in brutalnost (7) nasilja.

Več kot polovica anketirank (18) je tudi v času pandemije poiskala pomoč zaradi nasilja, ob tem pa ostaja veliko število (12) anketirank, ki pomoči ni poiskalo, kljub temu, da je nasilje doživljalo. Na vprašanje, zakaj ne, so odgovorile anketirank v veliki meri podobni odgovorom žrtev nasilja izven pandemije. Drugačen je le odgovor, da pomoči zaradi konstantnega nadzora ni bilo mogoče poklicati, kar je neposredno povezano s slabšo dostopnostjo do pomoči zaradi zaprtja javnega življenja. Iz odgovorov izhaja, da so bili prevladujoči drugi razlogi, zaradi česar žrtve neodvisno od pandemije sploh niso pomislile, da bi pomoč poiskale, kar je pri nasilju nad ženskami pogosta izkušnja.

Anketiranke so se najpogosteje (13) obrnile na telefonsko linijo in druge nevladne organizacije za pomoč žrtvam nasilja, sledi CSD (12) in policija (11). Dejstvo, da so se najpogosteje obračale na nevladne organizacije, ostaja enako kot izven pandemije, se je pa razmerje med NVO in CSD občutno spremenilo, saj je približno enako. Težave, s katerimi se ženske, žrtve nasilja, spopadajo pri iskanju zaščite in pomoči zaradi nasilja so pogosto povezane tudi z neodzivanjem institucij in pravosodja na vse oblike nasilja nad ženskami zaradi spola, ki jih pogosto ne prepoznavajo in ne naslavljajo. Posledično tudi ženske, žrtve nasilja, težje poiščejo pomoč za nasilje, ki ga doživljajo, saj ga sprejemajo kot del običajnega družbenega delovanja.

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Izkušnje žensk z institucijami/NVO, na katere so se obrnile v času pandemije, so raznovrstne. Med njimi je približno enak delež anketirank, ki opisuje pozitivne izkušnje, kot tudi tistih, ki opisujejo negativne izkušnje. Odgovori so zaskrbljujoči, saj kažejo na pomanjkanje znanja in razumevanja dinamike in konteksta nasilja nad ženskami zaradi spola, kar vpliva na odziv institucij v celotnem sistemu pomoči.

Iz odgovorov pa lahko tudi sklepamo, da pandemija ni bistveno vplivala na nudenje pomoči na institucijah in NVO-jih.

Strah pred posledicami prijave in sram ostajata glavna razloga, zaradi katerih se žrtve nasilja niso obrnile po pomoč v času pandemije, saj je tako odgovorilo 12 anketirank. Med odgovori zasledimo tudi povečan nadzor povzročiteljev nasilja (3) in zmanjšano dostopnost do institucij (1). To sta razloga, ki sta neposredno povezana z pandemijo, vendar sta v manjšini.

Anketa, ki smo jo izvedle v okviru projekta, je zgolj potrdila splošno stanje in dojemanje nasilja nad ženskami zaradi spola, na katerega nevladne organizacije v Sloveniji vse čas opozarjamo. Specifičnost doživljanja nasilja zaradi spola je po našem mnenju tudi eden od razlogov, da se rezultati o pomoči in zaščiti zaradi nasilja bistveno ne razlikuje od časa izven pandemije. Ocenjujemo, da je poleg omenjenega razloga to posledica različnih dejavnikov:

- Z anketo nismo zajele t. i. sivega polja nasilja, torej tistih žrtev nasilja, ki niso vključene v nobene programe in zaradi nasilja še niso poiskale pomoči, razen morda na policiji; vse anketiranke so bile vključene v svetovalni program in so aktivno reševale svojo situacijo, povezano z nasiljem;
- Nekatera vprašanja, ki so se nanašala na obdobje po pandemiji, so drugačna kot tista, ki preverjajo stanje pred pandemijo in odgovorov ne moremo neposredno primerjati z obdobjem pandemije; npr. v delu ugotavljanja dostopnosti do pomoči med pandemijo je vprašanje »Ali ste zaradi nasilja, ki ste ga preživeli med pandemijo, iskali kakršno koli pomoč institucij/NVO?« ter zakaj ne oz. zakaj ja; primerljivega vprašanja v delu, ki se nanaša na obdobje pred pandemijo ni, zato ne moremo sklepati, da je čas pandemije neposredno vplival na dostopnost do pomoči; vprašanje »Kako dolgo je trajalo nasilje, ko ste prvič poiskali pomoč?« iz dela pred pandemijo implicira, da so vse žrtve nasilja poiskale pomoč in ni enako;
- Skozi odgovore anketirank, vezanih na obdobje pred in med pandemijo, se je potrdilo, da gre pri nasilju za specifično osebno okoliščino, izrazito povezano z dinamiko in posledicami nasilnega odnosa; neodvisno od zunanjih okoliščin (pandemije) so žrtve izražale podobna pričakovanja od oseb in organizacij, na katere so se obrnile po pomoč. Pričakovanja žrtev so bila: da bodo dobile podporo, razumevanje, informacije, zaščito, da bodo slišane, da bodo institucije ukrepale, ustavile povzročitelja;
- Razlogi, zaradi katerih se žrtve niso obrnile po pomoč, so podobni razlogom, o katerih žrtve govorijo sicer, neodvisno od pandemije; primerjalnih odgovorov sicer nimamo, ker z vprašanjem tega nismo preverjale, so pa odgovori žrtev taki: da se jim zdi, da gre za njihov osebni problem, da jim nihče ne bo verjel, bojijo se posledic, če bodo o nasilju

Co-funded by
the European Union

spregovorile; del odgovorov je povezanih tudi z pandemijo, in sicer s povečano kontrolo povzročitelja in omejitvami dostopa do pomoči zaradi pandemije.

ZAKLJUČEK

Slovenija je leta 2008 sprejela Zakon o preprečevanju nasilja nad ženskami, ki opredeljuje nasilje kot družben problem. V zakonu so opredeljene oblike nasilja, predvideni zaščitni ukrepi in določene naloge posameznih vladnih in nevladnih služb in organizacij. Na podlagi izkušenj pri uporabi Zakona o preprečevanju nasilja v družini v praksi je bil zakon leta 2016 dopolnjen. Razširjene so bile opredelitve nasilja, ki zdaj zajema tudi zalezovanje, razširjena je bila tudi opredelitev družinskih članov, ki zajema tudi osebe, ki so v intimnem razmerju in ne živijo skupaj ter nasilje, ki se izvaja po končanem razmerju.

V letih po sprejetju in spremembah zakona se je fokus vseh akterjev usmeril na sistemske spremembe in strokovne usmeritve za zaščito žrtev nasilja in širjenje različnih programov za pomoč in podporo. Država je sledila potrebam, ki smo jih specializirane organizacije za nasilje opazale v praksi in poskrbela za pogoje, da se je ustvarilo zadostno število namestitvenih kapacitet ter razširila mreža svetovalnih programov po celotni državi. Nevladne organizacije smo postale enakovreden del sistemske obravnave nasilja v družini, aktivno smo sodelovale in spodbujale razvoj stroke na področju zaščite žrtev nasilja v družini. Kljub še vedno prisotnim težavam in strukturnim pomanjkljivostim pri obravnavi nasilja nad ženskami, je bil fokus dela vseh organizacij in institucij na zaščiti žrtev nasilja.

Zadnje poročilo GREVIO iz leta 2021 opozarja na eno splošnih načel za zagotavljanje zaščite in podpornih storitev za žrtve, ki mora temeljiti na razumevanju nasilja nad ženskami zaradi spola in razumevanje nasilja v družini. Sprejemanje razumevanja nasilja na podlagi spola med drugim vključuje obravnavo specifičnih posledic vseh oblik nasilja nad ženskami. Pri tem je potrebno pri vseh ukrepih postaviti v središče številne in posebne potrebe žensk, žrtev nasilja, ter delovati znotraj družbe na način, ki krepi vlogo žensk ter jih tako podpreti, da se same odločajo o svojem življenju.

Čeprav je šlo za velik premik v družbeni stvarnosti in dojemanju nasilja, se nasilje nad ženskami še vedno obravnava zgolj v kontekstu nasilja v družini. Kot ugotavlja tudi poročilo skupine GREVIO, Slovenija nima samostojnega zakona o nasilju nad ženskami, kar se kaže tudi v enakovredni obravnavi vseh oblik nasilja, četudi so vzroki, ki bi jih bilo potrebno naslavljati za odpravo nasilja nad ženskami, drugi in so izrazito družbeno pogojeni. Družbeni trendi so se, podobno kot v drugih državah, začeli obračati v smer zmanjševanja pravic žensk, zlasti na področju reproduktivnih pravic. Vse glasnejša so različna civilna združenja, ki nasprotujejo pravici do splava. Vzporedno z družbenimi procesi in kadrovskim primanjkljajem na področju socialnega varstva se pojavljajo tudi združenja očetov, v večini primerov povzročiteljev nasilja, ki pod krinko skrbi za pravice otrok krepijo in nadaljujejo svoj pritisk na žrtve in v veliki meri tudi na institucije. V praksi se kaže tudi tendenca nazadovanja zaščite žrtev nasilja, sploh v primerih odločanja o ukrepih za zaščito pravic otrok, kjer nasilje pogosto sploh ni upoštevano.

DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO
association
for nonviolent
communication

Co-funded by
the European Union

Pravice starša, povzročitelja nasilja, do stikov z otrokom so pogosto nadrejene pravici otroka do varnih in v njegovo korist izvedenih stikov z očetom.

Kljub jasnim zakonskim zavezam in strokovnim izhodiščem na področju nasilja v družini, so žrtve znotraj sistema pomoči pogosto izpostavljene sekundarni viktimizaciji, nerazumevanju dinamike nasilja, prerazporejanju odgovornosti za nasilje in relativiziranju ter racionaliziranju nasilja. Problematična praksa obravnave žrtev nasilja, značilna za sodni sistem, je postala zaskrbljujoča praksa tudi na področju podpore in pomoči žrtvam nasilja. Pogosto je obravnava konkretne žrtve nasilja in pomoč, ki jo bo dobila, kljub enakim zakonskim in strokovnim izhodiščem, odvisna od osebnih preferenc in angažiranosti posamezne strokovne delavke ali delavca.

V poročilu skupine GREVIO je izpostavljeno dejstvo, da se številne intervencije pristojnih državnih institucij ne izvajajo ob polnemu priznavanju s spolom povezanih neenakostih žensk in moških, ženske družbenoekonomske diskriminacije in neenakovrednega položaja v družbi v primerjavi z moškimi, niti ne ob priznavanju negativnih spolnih stereotipov in seksističnih ravnanj, ki vplivajo na ženske in jih postavljajo v slabši položaj v vsakodnevnem življenju.

Nevladne organizacije ugotavljamo, da so posledice zgoraj omenjenega spolno nevtralnega pristopa še bolj opazne v intervencijah, kjer se večjo pozornost v primerih nasilja v družini namenja otrokom. Premalo je prizadevanj, namenjenih posebni obravnavi žensk, žrtev nasilja in njihovi izkušnji nasilja v intimnopartnerskih odnosih. Podobno lahko sklepamo tudi iz odgovorov anketirank, ki so med razlogi za neiskanje pomoči navajale tudi nerazumevanje in strah pred posledicami.

To vključuje tudi dejstvo, da obstaja zelo malo specializiranih podpornih storitev, prilagojenih ženskam in ki delujejo na razumevanju razlike med spoli v kontekstu intimnopartnerskega nasilja. Z namenom obravnavanja glavnih vzrokov in učinkovitega reševanja vseh oblik nasilja nad ženskami, tudi nasilja v intimnopartnerskih odnosih, je treba s spolom povezano naravo nasilja upoštevati pri izvajanju zakonodaje in politike. Z ratifikacijo Istanbulske konvencije so se slovenski organi zavezali izvajanju njenih določb, pa tudi njenim temeljnim načelom in opredelitvam. Eno izmed njih je prepoznavanje, da je nasilje nad ženskami kršitev človekovih pravic in oblika diskriminacije žensk, saj ima na ženske nesorazmerno večji vpliv kot na moške.

Skupina GREVIO je opazila tudi druga področja, kjer so potrebne izboljšave z namenom doseganja višje ravni skladnosti z zahtevami Istanbulske konvencije. Nanašajo se na spolno nevtralen pristop slovenskih zakonskih določb in političnih dokumentov, ki obravnavajo nasilje nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Številne intervencije pristojnih agencij, kot so organi kazenskega pregona in socialne službe, se ne izvajajo ob polnemu priznavanju, da je nasilje v odnosih povezano s spolom in z neenakostjo žensk in moških ter ženske družbenoekonomske diskriminacije in neenakovrednega položaja v družbi v primerjavi z moškimi, niti ob priznavanju negativnih spolnih stereotipov in seksističnih ravnanj, ki vplivajo na ženske in jih postavljajo v slabši položaj v vsakodnevnem življenju. Zato je potrebna več truda, da bi zakonodajni in drugi ukrepi, pa tudi usposabljanja in ukrepi na področju

**Co-funded by
the European Union**

ozaveščenosti, obravnavali različne oblike nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini, kot pojav, povezan s spolom.

**DRUŠTVO ZA
NENASILNO
KOMUNIKACIJO**
association
for nonviolent
communication